

Nlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

9. leto / številka 39

V Celovcu, dne 26. septembra 1957

Cena 1.50 šilinga

Mrzla vojna v šoli

Ravno ob pričetku novega šolskega leta je ministrski svet na Dunaju razmotril šolski predlog prosvetnega ministra dr. Drimmla v zvezi s členom 7 avstrijske državne pogodbe.

Mi tega predloga dosedaj še ne poznamo in zaradi tega tudi nismo mogli zavzeti svojega stališča do osnutka. Po nemškem tisku je zadonelo zmagoslavje in na žalost moramo ugotoviti, da so v tem pogledu listi vseh avstrijskih političnih strank naravnost tekmovali. »Pravica staršev je zmagala«, »Nasilje odstranjen« in podobni napisi na prvih straneh listov so tako jasno izpričevali vso miselnost.

Čeprav ministrskemu svetu predloženi osnutek ni bil objavljen in ni bil pred avstrijskim parlamentom, je vendar v deželi nastala prava anarhija. Na šolah delajo učitelji, kar se jim poljubi. V zadnji številki našega lista smo poročali o dogodkih na glavni šoli v Pliberku, podobno se je godilo na glavni šoli v Kapli in slično na novonastali glavni šoli v Vetriju. Tudi iz ljudskih šol imamo poročila, da se odpravlja pouk slovenščine. Ne slišimo pa prav ničesar o tem, da bi deželna šolska oblast ali deželna vlada storila najmanjši korak, da bi vse te prenapeteže opozorila, da parlament ni spregovoril nobene besede o tej stvari, da ni nikakega novega zakona, marveč je veljavna šolska odredba iz leta 1945.

Kaj neki bi rekli naši gospodje državniki, če bi z ozirom na to, da namerava finančni minister s 1. januarjem 1958 znižati gotove davke, ljudje že sedaj plačevali znižane davke ali pa jih sploh ne plačevali?

Kaj neki bi dejali, če bi minister za socialne zadeve predložil ministrskemu svetu nov osnutek zakona za socialno zavarovanje, ki bi predvideval višje prispevke zavarovancem in bi zavarovalnice pričele te prispevke terjati, preden bi parlament zakon sprejel?

Kaj neki bi dejali, če bi se parlament pečal z vprašanjem cene mleka in bi kmetje zahtevali takoj višjo ceno?

Na šolskem polju, tam, kjer je prizadeta mladina, cvet vsakega naroda, pa se ustvarja anarhija, da dela vsak, kar hoče. Ali se odgovorni na šolskem polju ne zavedajo, da pomeni tako početje demoralizacijo in uničevanje otroške volje do učenja sploh. Če otrok vidi, da se enega ni treba učiti, se seve tudi drugega ne bo. Ni li to pot, ki zavestno vodi mladino v neznanje? Ali učitelji na dvojezičnih šolah sprejemajo denarne doklade za to, da hujkajo proti slovenščini? Kje je šolska oblast, kje je deželni šolski svet, kje je deželni glavar kot predsednik deželnega šolskega sveta?

Če si gospodje tako predstavljajo pomirjenje v deželi, tedaj naj vedó, da po tej poti ne bo šlo.

Avstrija je po državni pogodbi in sicer po jasnem besedilu, ki daje manjšini zaščito, prevzela obveznosti. Nikdar ne bomo pristali na to, da bi celo prikrajšali manjšino tam in pri tem, kar je pred pogodbo že imela, ker se dobro zavedamo, da je ravno dvojezična šola bila bistven in stvaren argument pri pogajanjih za državno pogodbo. Ker pri vsem, kar vidimo, država po zakoniti poti ne more uničiti dvojezične šole, katero je sama pred mednarodno javnostjo kot vzorno rešitev šolskega vprašanja na jezikovno mešanem ozemlju hvalila, hočejo to storiti v mrzli narodnostni vojni v deželi sami. Samo tako si moremo razlagati zadržanje šolske oblasti. Če bi bila ta oblast na mestu, si nikdar učitelji sami ne bi mogli

Zvezni predsednik Schärf na Koroškem

Minulo soboto je bival v deželi predsednik Schärf. Razen v Celovcu se je dalje časa mudil v Velikovcu in Beljaku. V glavnem mestu je bil sprejem v deželnem dvorcu, kjer je visokega gosta pričakovala med drugim šolska mladina.

V svojih nagovorih se je dr. Schärf opotovo baval tudi z narodnostnim vprašanjem. Med drugim je dejal, naj bi nacionalni napetosti sledilo mirno sožitje obeh narodov. Tudi novi šolski zakon, ki ga je zvezna vlada predložila parlamentu, naj bi prispeval k pomiritvi v deželi. Opravičene želje narodne manjšine morajo biti izpolnjene, vsako nasilje mora biti izločeno. Tudi osebno se bo zavzel za to, da bodo zamogli napredovati vsi doslej zapostavljeni predeli dežele. Predsednik je tudi omenil

predstoječa pogajanja z Jugoslavijo o vprisanju avstrijskega premoženja v Jugoslaviji.

Jugoslavija svari!

Avstrijska tiskovna agencija javlja, da je minuli ponedeljek klical jugoslovanski zunanji minister dr. Bebler k sebi poslovodjo avstrijskega poslanstva v Beogradu dr. Linhart in mu sporočil, da je izzval novi šolski zakon za dvojezično ozemlje Koroške v Jugoslaviji veliko zaskrbljenost. Če bi se vztrajalo na zakonu, ki je kot osnutek predložen avstrijskemu parlamentu, tako je izjavil dr. Bebler, bi to motilo odnose med Jugoslavijo in Avstrijo. — Izjava jugoslovanskega ministra je izzvala v avstrijski javnosti veliko pozornost.

Tito snuje Balkansko zvezo

Bivanje poljskega min. predsednika Gomułka v Jugoslaviji je dalo povod raznim ugibanjem, kod se pripravlja prihodnja diplomatska ofenziva Jugovzhoda.

Splošno sodijo, da je Hruščov o priliki svojega razgovora z maršalom Titom pristal na to, da začne Jugoslavija snovati Balkansko zvezo, v katero bi bile poleg Jugoslavije udružene še Romunija, Bolgarija, Albanija Grčija in Turčija. Nekateri listi domnevajo, da bo slej ko prej ustanovljena nova država Makedonija, katero bi tvorila

oba z Makedonci obljudena predela Bolgarije in Jugoslavije. Deljena so mnenja glede pritegnitve Madžarske v novi blok.

Šukov v Beograd

Ruski obrambni minister maršal Šukov namerava po poročilu jugoslovanske agencije Tanjug 8. oktobra vrniti obisk jugoslovanskega vojnega ministra generala Gošnjaka in uradno posetiti Jugoslavijo. Spremljali ga bodo generali, admirali in drugi visoki častniki.

Angleška borba za funt

Angleška vlada je izdala ostre finančne ukrepe. Zvišala je obrestno mero državne banke od 5 na 7 odst. in znatno omejila kredite. Za vsako ceno je odločena, da obdrži vrednost funta šterlinga. Medtem pa je nemška vlada v Bonnu obrestno mero državne banke znižala na 4 odst. Nekateri krogi v Angliji izražajo bojazen pred brezposelnostjo in zvišanjem cen, kar bi ne ostalo brez posledic za razmere na evropski celine. Finančni minister Bevan pa je mnenja, da bo treba štediti in skromneje živeti.

Norveška žaluje

Umrli je 85-letni norveški kralj Haakon. Med ljudstvom je bil vsled svoje preprostosti nenavadno priljubljen. Posebno ga je ljudstvo vzljubilo, ko se je med nemško zasedbo z ostankom norveške vojske umaknil

dovoljevati tega, da ne bi izvrševali obstojećih predpisov glede pouka.

Dobro pa vemo, da je vrsta učiteljev, ki z vsem idealizmom vršijo svojo dolžnost in nudijo zares mladini to, kar je njihova službena obveznost, tudi še danes.

Neposredno je odgovorna šolska oblast. Odgovorni so šolski nadzorniki ali pa tisti politični faktorji v deželi, kateri dajejo šolskim nadzornikom potuho, da ne vidijo, kaj se dogaja po posameznih šolah. Dobro smo poučeni, da nekateri šolski nadzorniki slovenskega pouka na ljudskih in tudi glavnih šolah sploh ne inšpirirajo in ga tako omalovažujejo in dajejo učiteljem prostost, da pač delajo, kakor hočejo.

na skrajni sever in je nato po londonskem radiu bodril Norvežane k odporu proti Hitlerjevi zasedbi. Sožalje k smrti so izrekli med drugim prezident Schärf, angleški in nizozemski dvor i. dr. Takoj po smrti kralja Haakona je bil dosedanji prestolonaslednik Olaf zaprišežen in oklican za novega kralja Norveške. Imenoval se bo Olaf V.

Eisenhower je posegel vmes

V ameriškem mestecu Little Rock je minule dni prišlo do dejanskih spopadov med belimi in črnici. Beli so napadli črne dijake, ki obiskujejo tamošnje srednje šole. Ker se je napetost med plemen stopnjevala, je sedaj vmes posegel Eisenhower in zagrozil z vojaško intervencijo v prilog mirnemu sožitju obeh plemen.

Odločujoči gospodje v deželi! Demokracija ni anarhija! Demokracija je red, ki daje tudi manjševilnemu delu pravice. Če bi odločevalo le število, tedaj seve je vsaka manjšinska zaščita odvisna. Pred par leti pa je sedanji državni predsednik dr. Schärf kot vicekancler na zborovanju dejal, da je ravno bistvo demokracije, da prizna življenjske pravice tudi številčni manjšini.

Ali naj smatramo enolično mnenje avstrijskega tiska v tej zvezi za dokaz, da avstrijsko časopisje obvladajo pristaši bivše rjave diktature, ki je poznala mnenje le enega ali pa mnenje le nekaterih, vsi drugi pa so morali molčati ali pa so romali v areste in koncentracijska taborišča?

- KRATKE VESTI -

V FRANCIJI so se odločilne politične stranke končno zedinile glede alžirskega statuta. Napoved, da se bo ob alžirskem vprašanju francoska vlada spet razšla, se ni uresničila.

NEMŠKI KANCLER ADENAUER namerava poživiti stike z Vzhodom, poročajo nemške časopisne agencije. Najprej naj bi se uvrstili trgovski stiki predvsem s sosednjo Češkoslovaško in Poljsko, nakar bi se lahko načela še druga vprašanja gospodarskega in kulturnega značaja.

VLADIMIR DEDIJER, ki je bil v Beogradu obsojen vsled svoje nediscipline, je nameraval odpotovati v Anglijo, kjer bi prevzel profesuro na univerzi v Manchesteru, a ni dobil dovoljenja za izpotovanje.

ITALIJSKE ZAVAROVALNICE so objavile, da znaša škoda po prometnih nesrečah v Italiji v letu 1956 okoli sto milijard lir.

V JUŽNI GRADIŠČANSKI se je krompirjev hrošč pojavil v takih množinah, da zamorejo avtomobili po cestah voziti samo z znatno zmanjšano brzino. Ceste in cestni jarki okraja Güssing so polni hroščev, krompirjeva polja veleposestva Draskovich so popolnoma uničena.

ZAPADNO-NEMSKA VLADA se je po pisanju listov odločila, da ne bo izdelovala atomskega orožja.

Z 24. SEPTEMBROM je bilo v Avstriji razpisano novo posojilo v višini 210 milijonov šilingov, ki naj služi izpopolnitvi prometnih prilik.

RUSKI ZNANSTVENIK STERNFIELD je izpovedal, da razpolaga Rusija z raketo, ki v pičli pol uri preleti razdaljo Moskva — New York.

NEKA AMERIŠKA FIRMA prodaja računske stroje v velikosti malega klavirja. Ti rešujejo težke konstrukcijske račune, za katere rabijo inženirji nad 6 ur, v pičlih 20 minutah. Stroj stane 55.000 dolarjev (1 milijon 375.000.— S) ali pa 1150 dolarjev mesečne najemnine.

NA MILANSKI RAZSTAVI

uporabne umetnosti je zastopana tudi Jugoslavija. Na razstavi kažejo svoje umetnostne izdelke keramiki, tekstilci in zlatarji, med njimi Niko Kralj iz Ljubljane. Hkrati razstavljajo tam tudi nekateri znani jugoslovanski kiparji in slikarji. V Palači razstave pa so predvajali več jugoslovanskih kratkih filmov, kakor „Čarobni zvoki“, „Let nad močvirjem“, „Obisk pri Franu Tratniku“ in druge.

Državni proračun

bo prva točka, s katero se bosta morali baviti obe vodilni stranki. Ker smo imeli letos že volitve, ki so stale precej denarja in so močno ovirale načrtno delo, smo prepričani, da se OeVP in SPOe pri pogajanjih za državni proračun ne bosta razšli. Po avstrijski ustavi mora biti proračun predložen v predpisanem roku parlamentu. Torej se bosta koalicijska partnerja prihodnje dni že vsedla k isti mizi ter vestno študirala proračun, ki so ga izdelali v pisarnah finančnega ministra dr. Kamitz. Seveda Kamitz svojega predloga ni izdelal po mili volji, ampak je stal pri predpripravi za državni proračun stalno v zvezi s kolegi raznih resorjev.

Znano je že, da bo parlamentu predloženi proračun višji od zadnjega. Vojaščina stane precej denarja, poleg tega pa hoče Kamitz na vsak način izvesti pri volitvah v državni zbor dano obljubo o znižanju davkov. Obveznosti iz državne pogodbe, nova bremena, ki izhajajo iz zakona o socialnem zavarovanju, zakon o plačah uradnikov terja jo novih izdatkov.

Politični teden

Po svetu . . .

Francoski sekretar v zunanjem ministrstvu

Maurice Faure se je srečal pred nedavnim s španskim zunanjim ministrom. Srečanja diplomatov raznih držav so pač na dnevnem redu. Zato bi tudi razgovori med francoskim državnim sekretarjem in španskim zunanjim ministrom ne povzročili nobene pozornosti, če bi bili odnosi med Španijo in Francijo v preteklih letih prijateljski. Vendar temu ni tako. Več kot dve desetletji namreč ni prestopil kak francoski zunanji politik španskih tal. Francozi so odklanjali Frankov režim, kar je prešlo v tradicijo. Dandanes je Španija za Francoze najbolj privlačna izletniška dežela. Torej se izletniki niso brigali za to papirnato sovraštvo.

V kratkem bo zasedala glavna skupščina Združenih narodov. Domnevajo, da se bo spet reševalo algersko vprašanje. Francoski zunanji minister Pineau se trudi, da bi pridobil za francosko stališče simpatije čim več držav, med njimi predvsem južnoameriških, pri katerih še vedno uživa velik ugled tudi Španija. Torej je obisk sekretarja francoskega zunanjega ministrstva povzročil preobrat v francosko-španskih odnosih.

Usoda Cipra

Zopet se bodo začela pogajanja o usodi otoka Cipra. Kakor zgleđa, bodo v Londonu reševali to vprašanje na mednarodni podlagi. Nadškof Makarios je v atenskem radiu izjavil, da bodo pri bodočih pogajanjih imeli besedo vsi, ki so prizadeti po številu prebivalstva. Turška manjšina na otoku zahteva namreč iste pravice kot Grki, čeprav so številčno precej šibkejši.

Sovjetska mornarica na obali Sirije

Na Bližnjem vzhodu še vedno vlada napetost. Po poročilih bosta v kratkem dospeli dve sovjetski križarki v sirske vode. Na sredozemski obali Egipta pa se vršijo te dni manevri egiptovskih podmornic, ki jih je Egipt sprejel iz Rusije.

Zapostavljanje črncev

Skoraj nemogoče se nam zdi, da bi črnci v Ameriki še ne imeli enakopravnosti. V ameriški državi Arkansas je guverner ukazal narodni gardi, naj zabrani črncem vstop šole, ki jo obiskujejo belci. Po ameriškem zakonu imajo namreč vsi državljani ne glede na barvo pravico obiskovati javne šole. To protizakonito zadržanje guvernerja države Arkansas je bilo povod, da ga je klical predsednik Eisenhower za zagovor. Sicer spor še ni končan, vendar vidimo, da se na najvišjem mestu dejansko zavzemajo za enakopravnost črne rase.

Po najnovejših poročilih pa spet slišimo o dejanskih prestopkih proti črncem. Do prave demokracije je pač tudi v Ameriki pot dolga!

. . . in pri nas v Avstriji

Odkar smo imeli pri nas volitve državne predsednika, se duhovi v obeh taborih vodilnih strank, OeVP in SPOe torej, še ni-

so pomirili. OeVP še ni mogla čisto preboleti izvolitev dr. Schärfa za državnega predsednika, vodilni krogi socialistične stranke pa se slej ko prej veselijo nad tozadevno čisto nepričakovano zmago. Življenje pa gre naprej. Razočaranje na eni in presenečenje na drugi strani seveda ne moreta trajati stalno. Treba se bo zopet oprijeli resnega dela, pri tem pa je dobra volja obeh koalicijskih partnerjev neobhodno potrebna. Čela vrsta nerešenih vprašanj čaka državne poslance, ki se nahajajo po svojem počitniškem dopustu večinoma spet na Dunaju, kjer bo začetkom oktobra zasedal državni zbor.

Znižanje davkov

smemo pričakovati tekom prihodnjega leta. Tega znižanja se bodo razveselili predvsem očetje in matere s številno družino. Saj vemo, da so otroške doklade še vedno precej nizke, posebno od tretjega otroka dalje bi morala država poskrbeti za znatno zvišanje doklad. Dokler se država ne bo odločila tozadevno priskočiti družinskim vzdrževalcem na pomoč, pa se bomo veselili

Kdor hoče spoznati notranjo bit kakega naroda

Skozi več let so se vršili v počitnicah v okviru Pedagoških tednov posebni strokovni tečaji za učitelje dvojezičnih šol. Na te tečaje se je prijavilo vedno lepo število vzgojiteljev, ki so odnesli marsikatero pobudo za svoje nadaljnje delo pri pouku slovenščine. Predavanja so bila na strokovni višini; imela so še to lepo lastnost, da predavatelji niso prikrivali resnice. Mogoče je ravno to dejstvo vzrok, da letos predavanj ni bilo.

Naj nanizamo našim bralcem nekaj tehtnih misli iz govora g. dr. Pavla Zablatnika, ki jih je podal učiteljem na lanske letošnem tečaju. Posredoval nam jih je učitelj — udeleženec tečaja — z zelo aktualnim komentarjem. Strokovna višina predavanja je odraz resnega prizadevanja predavateljev, da bi nudili vzgojiteljem novih, tehtnih perspektiv, ki so učitelju pri sodobnem jezikovnem pouku nujno potrebne. Pričakujemo torej od pristojne šolske oblasti, da nadaljuje s prepotrebno vrsto predavanj v okviru posebnih tečajev za učiteljstvo, ki se bavi s slovenskim poukom.

Kretzenbacherja je navedel in to kar v začetku predavanja (Germanische Mythen in der epischen Volksdichtung der Slovenen): „Kdor hoče spoznati notranjo bit kakega naroda, se mora naučiti njegovega jezika, kajti šele tako bo odkril modrost in svetovni nazor matičnih plasti tega naroda; spoznal jih bo v njegovih pesmih, pregovorih in ugankah, v njegovih storijskih in hudomušnih, v njegovih pravljičah in pripovedkah.“

Kdo je Kretzenbacher? Ali je v nemilosti današnje nemške kulturno politične javnosti? Ker je izpovedal misel za naše dni, jo izpovedal modro, izkušenj? Pa saj jo je izpovedal s poštenim namenom: wer kennenlernen will... In pošteno bi ravnal tisti nemški sodeželan, ki bi za spremembo kdaj

li znižanja davkov, ki ga nam je sicer finančni minister šele obljubil, a ga bo gotovo tudi uresničil, saj imamo v njegove strokovne kvalitete polno zaupanje.

Zdravstveno stanje zveznega kanclerja

je vsekakor zadovoljivo. Vest o bolezni našega kanclerja nas je vse presenetila. Z velikim sočutjem je avstrijsko ljudstvo zasledovalo potek bolezni. Po zdravniških poročilih se zdravje zveznega kanclerja Raaba stalno izboljšuje. Upamo, da se bo mogel šef vlade kmalu vrniti v svoj delokrog, kjer čakajo nanj nove naloge.

Državni predsednik na Koroškem

V soboto, dne 21. septembra je prispel v Celovec državni predsednik dr. Schärff, ustavil pa se je tudi v raznih drugih mestih, trgih in vasi naše dežele. Povsod so dali sprejemu primeren slovesen okvir. Kar se pa tiče govorov, ki jih je imel dr. Schärff na Koroškem, bi pa pričakovali od državnega predsednika malo več duhovitosti; saj so bile glavne misli njegovih izjav skoraj iste kot med volilno kampanjo.

Na sprejem, ki ga je priredila ob priliki obiska državnega predsednika deželna vlada, so bili vabljeni tudi predstavniki obeh slovenskih organizacij na Koroškem.

napisal za naslov namesto „Windisch“ — ravno „Wer kennenlernen will...“

Ali ni zanimivo opravilo spoznavati, prodirati v globino, proti bistvu kakega življenjskega pojava? Ali ni spoznavati — bogateti? Slovenci v deželi smo tako bogatenje občutili za našega šolanja v raznih nemških srednjih šolah. In ni nam žal, kljub marsikateri bridki reminiscenci, da smo spoznavali, da smo prodirali v notranjo bit sosednjega naroda. Zato se nam zdi „povindiševanje“ poniževalno, nekulturno umikanje na postojanke dolgočasnega, zopnega mračnjastva. Mračnjastva, ki ga drže pokonci zastareli, danes samo še umetno gojenih predsodki neke dvomljive politične „tradicije“ v deželi. Spoznavati se pravi razumovati, odpuščati, odpuščati pa se pravi rad imeti, v miru živeti. A z dandanašnjim političnim izražanjem se temu pravi skrbeti za rast široke skupnostne, evropske miselnosti.

In kot drugega je navedel dr. Zablatnik Graberja, ki je isto leto kot Kretzenbacher (menda 1941) zapisal: „Slovenska narečja, ki jih ljudje tu (na Koroškem) govorijo, se imenujejo že iz davnih dni „Windisch“, v nasprotju s slovenskim jezikom, ki temelji na nekem dolenskem narečju...“

Predavatelj je osvetlil to strašno, iz političnega mračnjastva in strasti porojeno zmoto takole: „To ne pomeni nič več in nič manj, kakor če bi kdo analogno trdil, nemška narečja, ki jih govorijo ljudje na Koroškem, se imenujejo že iz davnih dni „karnarnari“, v nasprotju z visoko nemškim jezikom, ki temelji na nekem saškem narečju...“ — Naj bi šel zdaj kdo in razlagal tem „karnarnarjem“, da so pleme zase, da nimajo nobene zveze z visoko nemščino, z jezikom, kakor ga čuješ v celovškem gledališču ali ra-

diu, in tako dalje in tako dalje. Ali ne bi zmajevali z glavo, po vrsti, od „ta višjih“ pri deželni vladi do zadnjega občinskega uradnika, od branjeveke na trgu pa do profesorja v gimnaziji, ki se nazadnje pomenijo vsi kar najraje po domače, po koroško, „karnarnariš“? Morda bi mu celo zamerili, da jih nadleguje s tako abotnostjo — tako na vsem lepem. In jim hoče vzeti — meni nič tebi nič — Goetheja, Heineja, Rilkeja, pa tudi Perkoniga!

Slovenci v deželi nismo zamerljivi ljudje, stoletja so nas naučila potrpežljivosti, vendar nam je hudo, da je dovoljeno nekaterim mračnjakom segati po našem Prešernu, Jenku, Zupančiču, Prežihju in Mešku. In to delajo, s svojim „povindiševanjem“. Sicer pa še enkrat: Kretzenbacher je zapisal — wer will. To je zelo demokratično, zelo vljudno. Hoteti pa je napredek. Se pravi hoteti dobro delati. In zares dobro delati.

L. O.

SLOVENCİ doma in po svetu

Zlati jubilej na Brezjah

V nedeljo, 1. septembra so se na Brezjah vršile velike slovesnosti. Minilo je namreč 50 let, odkar je bila Marijina podoba kronana. Romarji iz vseh delov Slovenije so se zgrnili ob svoji Kraljici. Cerkev je bila vsa v vencih. Zvonovi so že v soboto popoldne z veselimi pritrkovanjem naznanili prihod ljubljanskega in mariborskega škofa.

V soboto ob 7. uri zvečer je bila škofova maša z ljudskim petjem. V cerkvi je bilo gotovo 3000 ljudi. Bilo je pripravljenih 16 spovednic in spovedovanje se je končalo v nedeljo ob 2. uri popoldne. Po večerni sveti maši se je razvila procesija z lučkami. Najsvetejše je nosil ljubljanski škof. Po procesiji je v cerkvi pridigal mariborski škof. Tem pobožnostim je prisostvovalo 8.000 ljudi.

V nedeljo so se že ob 3. uri zjutraj začele svete maše. Tudi izven cerkve je bil postavljen oltar, kamor so prinesli posnetek Marijine podobe. Ko je množica na trgu pred cerkvijo zagledala milostno podobo, je začela mahati z robčki. Čudovit prizor. Materi mahajo otroci! Ob 9. uri je bil slovesen vstop ljubljanskega škofa, ki so ga spremljali štirje škofje in 50 duhovnikov in bogoslovcev. Okoli enajstih je bila slovesnost zaključena.

Preobleka v Rimu

Na praznik Marijinega rojstva, 8. septembra, je bila v generalni hiši šolskih sester v Rimu preobleka. Šest deklet se je odločilo za redovni poklic. Sta to dve Korošici, tri Primorke in ena Gorenjka.

Praznik v Števerjanu

V Števerjanu na Goriškem so 22. septembra med vinogradi obhajali „praznik grozdja“. Pa niso zobali samo sladkih jagod, ampak so se naužili tudi duhovne hrane. Vsem je zelo ugaljal Jurčičev „Deseti brat“ v režiji prof. Jožeta Peterlina. Odmore je krajšalo ubrano petje pevskega zbora iz Števerjana.

Vatikanska država

Kakor smo v našem glasilu večkrat poročali, so se vršile letos v Marijinem Celju ob priliki osemstoletnega obstoja Marijinega Celja velike slavnosti. V nedeljo, dne 15. septembra t. l., je nagovoril po radijskih valovih iz vatikanske države romarje iz vseh predelov naše države tudi sv. oče.

V naslednjem nekaj izčrpnega o središču katoliške Cerkve.

Vatikanska država zavzema le toliko sveta, kolikor ga je potrebno za pošteno golfsko igrišče in je torej najmanjša samostojna država na zemlji. Kneževina Lichtenstein s svojimi 168 km² in republika San Marino, ki meri 98 km², bi bili kar veliki v primeri z njo. Celo kneževina Monaco bi jo prekašala s svojim 1,5 km². Vatikanska država namreč ne obsega več kot 43,7 ha, torej niti pol kvadratnega kilometra ne.

Navzlic pritlikavosti pa stojita v tej državi največja cerkev sveta, bazilika sv. Petra, in ena najbolj prostranih palač, poslopije s tisoč sobami.

Ob sklenitvi lateranske pogodbe pred 29

leti (1928) je papež Pij XI. dejal: „To ozemlje je majhno, a lahko rečemo, da je največje na svetu, saj stoji na njem Berninijevo stebrišče, Michelangelova stolnica, znanih zakladi na vrtovih, v knjižnicah in v prekrasnih galerijah, vrhu tega pa še grob prvaka apostolov.“

Od l. 1870, ko je prišlo do zedinjenja v Italijo, pa do l. 1928 je bil najvišji cerkveni poglavar samo gost v lastni hiši in prostovoljen jetnik, ni nikdar zapustil Vatikana niti ni bil sam ali po zastopniku pri kakem slovesnem javnem opravilu. Vatikan je bil last italijanske vlade, ki je dovoljevala zgolj uporabo te lastnine.

Toda l. 1929 je po približno šestdeset let trajajočem sporu prišlo končno do mirne sprave in s tem je bilo vznemirljivo rimsko vprašanje rešeno. 11. februarja sta kardinal Gasparri v papeževem imenu in Benito Mussolini v imenu italijanskega kralja podpisala tri listine: pogodbo, konkordat in finančni dogovor. Italijanska poslanska zbornica in senat sta tri mesece kasneje sprejela pogodbo skoraj soglasno in je postala za Italijo zakon. 27. maja jo je podpisal še kralj in 30. maja — na večer pred 72-letnico svojega rojstva — tudi papež Pij XI.

Lateranska pogodba obsega uvod in 27 členov. Najbolj bistvena točka je dejansko priznanje popolne lastninske pravice papeštva do palače in vsega sveta pa vseh poslopij v mejah novo ustanovljenega Vatikanskega mesta ter do neomejene oblasti in najvišje jurisdikcije v tem kraju. Italijanska vlada se na noben način ne more vmešavati v vatikanske zadeve.

Po splošnih določilih mednarodnega prava priznava Italija Vatikanu pravico do diplomatskih ustanov in med Kvirinalom ter Vatikanom pride prvič do pravih diplomatskih odnosov. Vsi kardinali prejmejo čast, ki gre princem kraljevske krvi.

Ustava Vatikanske države je svojska, zato vlade ni mogoče opredeliti po običajnem kroju politične znanosti.

Vso izvrševalno oblast ima v rokah sv. oče, po papeškem zakonu pa je bilo 7. julija 1929 ustanovljeno službeno mesto guvernerja Vatikanskega mesta, ki naj čuva nad zasebno lastnino, nad javnim redom in ljudskim zdravjem ter nad odnosi z italijansko državo.

Guvernerju, ki ga imenuje papež, pomaga generalni tajnik in osrednji svet. Guverner neposredno nadzoruje vse javne službe, n. pr. brezične brzojavne postaje in

podobne javne ustanove ter ureja vse administrativne in finančne posle o mejah Vatikanskega mesta.

Ustanovljeno je posebno sodišče, da zaslišuje in razsoja v civilnih in kazenskih pravih na vatikanskem ozemlju. Sodišče Sacra Romana Rota pa ima vlogo prizivnega sodišča. Ustava je poskrbela za popoln zakonit postopek. Osebe, ki so zagrešile kak zločin na italijanskih tleh, pa so se zatekle v Vatikansko mesto, morajo biti po pogodbi izročene italijanski policiji.

Obiskovalcem Vatikanskega mesta je kar lahko pri srcu, ker jim ni treba posebej kazati potnih listov. Tu ni nobenih carinskih mej in nobenih sitnih obmejnih agentov.

Ob meji papeževе države, na severni strani bazilike sv. Petra, so železna vrata, kjer dobijo tuji obiskovalci posebna dovoljenja. Švicarska straža v blesteči se uniformi prijazno pozdravi vsakega obiskovalca.

Vatikan je ena najmanjših, a hkrati najstarejša država na svetu. Mnogokrat natečje v njej na sledove sodobnega mehaničnega veka, a navade in izročila so stoletna. S tega pol kvadratnega kilometra zemlje razširja svoj vpliv v vse konce zemeljske obale. Iz tega žarišča prodirajo žarki v vse celice.

Na soncu in v morju

DRUGO POČITNIŠKO PISMO IZ DALMACIJE. PIŠE SELSKI ŽUPNIK ALOJZIJ VAUTI

Sprememba je prijetna, veli stari latinski pregovor. Prijetna sprememba za nas je bil izlet v Šibenik v četrtek 29. avgusta.

Prejšnje popoldne smo poslali po nekem možu župniku v Biograd pismo s sporočilom, da bi radi drugo jutro kmalu po peti uri tam maševali. Ko smo v četrtek ob svitu bili na potu v Tkon na parnik, je v Biogradu ravno zvonilo jutrnico. Že čakajo na nas, smo menili. Toda ko smo po prihodu v Biograd vstopili v odprto cerkev, ni bilo tam žive duše. Vrata v zakristijo zaklenjena. Čakali smo, a nikogar od nikoder. Gospod Ivan se poda proti župnišću, da poizve, če bo kaj. Neko žensko mu pojasni, da je prerano. Morda župnik ni prejel našega pisma, morda mu je bilo res prežgodaj. Kaj smo hoteli? Opravili smo brevir in ob sedmih sedli na avtobus, ki vozi v Šibenik.

Cesta vodi po kraševitih, malo obljudenih predelih. Kjer pa je kaj plodne zemlje, je skrbno obdelana in rastlinstvo je tam bujnejše. Dolgo smo se vozili v bližini Vranskega jezera. Znano je po svojem ribjem bogastvu, zlasti po ugorjih, jeguljah. Jezero ima zvezo z morjem. Tostran šibeniškega zaliva se avtobus ustavi na prostrani ravnici, potniki prestopijo na brod, da jih preko zaliva pripelje v mesto.

Prva naša pot je bila v znamenito šibeniško stolnico. Prijazna sestra zakristanka nas je spremlila v zakristijo in dva kanonika sta nas prav ljubeznivo sprejela. Ko sem se predstavil in pokazal svoj celebrat, izkaznico, izdano od celovškega škofijskega ordinariata, je g. kanonik takoj vprašal, če poznam g. kanonika Blümla. Študiral sta skupaj bogoslovje na ljubljanskem vseučilišču.

Po opravljeni sveti daritvi nismo utegnili ogledovati znamenite stolne cerkve, ker smo si hoteli najprej ogledati naravno krasoto slapov reke Krke. Najeti taksi nas je hitro vozil po začetkomu lepi asfaltirani cesti, ki pa je potem postala raskava in posuta z debelim peskom, da se nam je avto kar smilil, ko nas je premetaval. — Dohitevali smo gručo seljakinj na oslih, vračajoče se s trga s praznimi košarami. Potrpečljivo so stopicale te živali in nosile na hrbtih svoje kučegazdarice. Gospod Maksej mi je potožil, kako se mu smilijo ti oslički, ker morajo nositi tako težka bremena. Mene pa je mikalo, da bi dal ustaviti avto in bi za par dinarjev od katere seljakinje dobil dovoljenje, zajahati nje-nega magarca. Pa za take poskuse zdaj ni bilo časa.

Prevozili smo že kakih 15 km, kar se nam odpre krasen pogled navzdol. Izstopimo in občudujemo. Globoko pod nami temnozeleno Krka, v katero se steka druga reka Čikola. Zelena barva vode se krasno odraža od sive pečinske okolice in poraslih bregov. Čudovito lepo! Po lepo izpeljanih serpentinah smo vozili navzdol k strugi, a delavci in delavke so pridno na delu.

Na cilju smo. Komaj izstopimo, je že tu dolg suh mož, da nas skozi senčnat gaj pospremi na eno in potem na drugo točko, od koder se vodopadi najlepše vidijo. Kako krasen pogled! Po strmem bregu pada penete se reka z močnim šumom kakih 15 m navzdol. Tam zajeta pa žene elektrarno, ki stoji dokaj niže. V svojem nadaljnjem teku pa dobavlja Krka še mnogo pogonske sile več elektrarnam. Dalmacija se vedno bolj elektrificira. Tudi v pristanih otoka Pašmana že čakajo železobetonski drogovi, da jih uporabijo za transformatorje in za napeljavo električnega omrežja. V okolici Šibenika so velike tovarne za predelavo aluminija in feromangana, okoli njih pa se vrste nove hiše s stanovanji za delavske družine.

Na povratku s slapov Krke smo zopet srečevali karavane seljakinj na oslih. Videl sem tudi dve kravi na paši blizu ceste. Bili sta strašno mršavi, kost in koža. Ni čuda! Kamenja ne moreta žreti, travice med kamenjem pa so redke, še za ovce komaj zadostne.

Po kosilu v velikem in elegantnem hotelu „Krka“ smo si ogledovali mesto. Čudno! Če ga gledaš od morja, se ti zdi kakor nakopičeno po bregu in malo prostorno. A vendar so v mestu tudi široke ceste in prostrani trgi. So pa v mestu res tudi ulice, široke komaj dobra dva metra sredi med vrstama visokih hiš. Eno prednost pa imajo te ozke ulice: ko iz vročega sonca stopiš v tako ulico, te objame senca in prijeten hlad. Vse ulice so tlakovane in snažne.

Najbolj nas je seveda zanimala stolna cerkev. Zidana je iz rezanega kamna. Graditi so jo začeli leta 1431. Deset let pozneje je prevzel vodstvo gradbe mojster Juraj Dalmatinac, šibeniški rojak in jo po svojih načrtih po večini sam dovršil, popolnoma dogotovljena pa je bila šele leta 1555. Pred dvema letoma so slovesno obhajali njeno štiristoletnico. Okoli sprednjega dela cerkve je v zidu vdolbinah 74 različnih podob. V njih je Juraj Dalmatinac upodobil obraze takratnih šibeniških meščanov in družinskih članov. Bazilika je dolga 38 in široka 15 metrov, zidana je v gotsko-lombardskem slogu. Posebna njena znamenitost je krstilnica s čudovito finimi okraski. Rozete na stebrih dajejo, če potrkas nanje, različne harmonične glase. Vsa bazilika je impozantna stavba. Mestna občina ureja sedaj trg pred njo.

Prve ure popoldne so v Šibeniku cerkve zaprte. Nekaj dečkov se je igralo okoli stolnice. Eden nam zagotovi, da nam oskrbi ključ in odhiti. Ko čakamo, vprašamo drugega, kje je škofov dvorec. Po-kaže nam na cerkev. Kje škof prebiva, ga jasneje vprašamo. Zopet isti odgovor. E, fant je morda kdaj videl škofa v stolnici in meni, da trajno v

njej prebiva! V tem zaškriplje ključ v vratih in prijazna redovnica nas povabi, naj vstopimo. Vodi nas po cerkvi, nam razkazuje in razlaga zanimivosti. Pred odhodom vprašamo tudi njo, kje je škofova rezidenca. Ta je tu ob cerkvi, zvezana je z njo, iz cerkve se pride naravnost na hodnik, nam pojasni sestra in nas vodi v dvorano. Na stenah vidimo slike vseh dosedanjih šibeniških škofov. Torej nam je deček vendarle pravilno pokazal na škofovo stanovanje.

Ko smo odhajali iz cerkve, nas je tam že čakala gruča dečkov. Čakali so na plačilo za svojo uslugo, drugi pa so tudi bili željni dinarčkov. „Gospodine, dajte mi dva dinara,“ tako so se nam zaupno priporočali. Ko smo jim razdelili nekaj drobiža, so se takoj med seboj spraševali: „Koliko imaš ti?“ Ej ti dečki, pravi zarjaveli Dalmatinci, so poskočni, glasni, zviti, iznadljivi. Ulica in trg sta njihova. Tam letajo, se igrajo z žogo. Nič jim ni mar, če žoga zgreši svoj cilj in zadene glavo mimogredočega, kakor se je dogodilo gospodu Ivanu.

Ob petih smo vstopili v avtobus, ki vozi iz Splita v Zadar. Tokrat sem se prvič v življenju v avtobusu peljal čez morje. Ne verjamete? Prav zares! Kako? Avtobus je privozil na obrežje in zavozil na brod. Vsi smo lepo ostali na svojih sedežih. Motor na brodu zabrni in že odrinemo od kraja in se prepeljemo na nasprotno obrežje. Avtobus zapusti brod in odvozi po cesti dalje.

Dva dni po tem izletu pa se mi je izpolnila želja, da sem jahal na oslu. Odpravljali smo se ravno na kopališče. Domačin prižene v pristan dva osla, da ju natovori. Prosim ga, da mi dovoli osla zajahati. Ker mi ni treba stremen, že sedim na oslovem hrbtu. Dopadlo se mi je tako, pa tudi drugim, da smo se neprestano krohotali. Bil sem pravcati Martin Krpan, kateremu so se s kobilice vlekle noge po tleh. Osliček me je mirno nesel dalje. Rad bi ga bil obrnil ali ustavil, pa nisem poznal primerne povelja. Skušal sem ga zadržati z nogami po tleh, dokler ni prihitel lastnik in osla prijel.

Selani, ali boste kaj ponosni na svojega gospoda, — junaškega jahača?

Vsi bralci našega lista, pozdravljeni!

† ANTON GRIL

Vse, ki smo Antona Grila, pd. Jegarta, poznali skozi desetletja, nas je vest o njegovi nepričakovani in nenadni smrti pretresla. Mož, ki je bil do zadnjega dne po svojih poslih na poti, ki se je do zadnjega dne zanimal za vsa domača in svetovna dogajanja, je legel kljub svojim 73 letom v prerani grob.

Nad 50 let je stal v osrčju slovenskega narodnega in političnega dogajanja koroških Slovencev.

Kolikokrat je nam mlajšim pripovedoval o prvih splošnih volitvah leta 1907 v avstrijski monarhiji in vedno je dodal: »Tedad je bil nemški kandidat na Djekšah enoglasno izvoljen, to se pravi, da je dobil en glas.« Koliko političnih zborovanj je on obiskal, na kolikih je on sam govoril in poučeval svoje rojake o položaju, kakor se je kazal za vso slovensko krščansko narodno skupnost.

Bil je ponovno na kandidatni listi Koroške slovenske stranke, bil je leta 1932 prvi zastopnik koroških Slovencev v novoustanovljeni Kmetijski zbornici, v ka-

tero so Slovenci poslali tri zastopnike, Antona Grila, Janeza Vošpernika iz Podravelj in Vinka Poljanca, župnika in kmeta v Škocijanu.

Ob četrtek smo videli Jegarta v krogu slovenskih duhovnikov v Celovcu pri resnih posvetovanjih in smo ga videli tudi pri četrtniki dobrega vina v Kušerjevi kleti na Benediktinskem trgu. Bil je mož, ki je stal z obema nogama v vsakdanjem življenju. Poleg svoje kmetije se je posvetil dolga leta tudi trgovanju z lesom v dobrih in slabih časih, kakor je pač bila na tem področju navada pred drugo svetovno vojno.

Tok dogodkov pa je tudi Jegartovega ateja in njegovo hčerko Adelo uvrstil med tiste rojake, ki so morali aprila 1942 v mrzlo tujino, ko je bil sin Tonej na fronti in je mater Ano pokrivala domača zemlja na šentlipškem pokopališču. Huda je bila preizkušnja v izgnanstvu in ko se je leta 1945 vrnil na svoj opustošeni dom, je zopet zagrabil z obema rokama za delo in se posvetil ves obnovi svoje do-

Kako dolgo lahko človek živi?

Ali se človek lahko bori proti starosti? — Kako podaljšati njegovo življenje? — Zanimivosti iz instituta za dolgo življenje.

Kakor je razvidno iz svetovnega tiska, so to dandanes vprašanja, ki zanimajo mnoge znanstvenike po vsem svetu. Znani so namreč primeri, da ljudje živijo 120 do 150 let. Toda to so za sedaj še samo izredni primeri. Povprečno življenje človeka je mnogo krajše. Z razvojem znanosti se je sicer človeško življenje podaljšalo. V Sovjetski zvezi je povprečna starost 64 let, kar je dva krat več, kot je bilo pred revolucijo. V gospodarsko razvitih državah je povprečna življenjska doba človeka višja kot v zaostalih.

V Sovjetski zvezi so pred nedavnim organizirali Institut heronologije, ki bo proučeval vzroke staranja, zdravljenje starosti in podaljševanje človeškega življenja. V tem institutu bodo zaposleni znanstveniki, strokovnjaki za razna področja. Proučevali bodo, kako se spreminja živčni sistem, delovanje notranjih organov in kožo. Raziskovali bodo tudi fizično-kemijske posebnosti beljakovin.

Opazovali bodo, kakšen delovni red najbolj ustreza človeku. Kako je potrebno racionalno organizirati prehrano ter pravilno razdeliti delo in počitek, da ne bi nastopila prezgodnja starost. V laboratorijih za fiziološke vaje in poskusna zdravljenja se bodo borili proti prezgodnji ostarelosti. Znano je, da fizikultura in šport krepijo organizem.

Ni dvoma, da bodo rezultati tega instituta zelo zanimivi in bodo človeku koristili ter mu pomagali odstraniti mnogo nevšečnosti. Vprašanje pa je, če se ne bo človek v želji, da si bo podaljšal življenje, preveč zapletel v razne predpise, kaj sme in kaj ne sme, ki mu bodo grenili življenje. Seveda pa bo tudi mnogo odvisno od načina, kako bodo uvajali nov način življenja.

mačije pri Jegartu in prenavljanju druge domačije pri Štinarju pod Jezerskim vrhom.

S kakim navdušenjem je zasledoval gradnjo ceste, ki je končno njegov lepi dom povezala z ostalim svetom in tudi svetu odprla ta prekrasni razgled od Jegartovega doma na vso Podjuno.

Ko smo koroški Slovenci obnavljali svoje gospodarske ustanove in pred vsem gospodarske šole, je bil Jegartov atej med prvimi, ki je izdatno pomagal. Ravno naše gospodarske šole bodo pokojnega težko pogrešale. Kot gospodar in kmet je bil med prvimi slovenskimi zadružniki in tudi sam dolga leta načelnik posojilnice in hranilnice v Železni Kapli.

Ob stran svoje žene Ane je legel mož, katerega bo domačija in katerega bomo vsi koroški Slovenci težko pogrešali. Da bi mu Vsemogočni poplačal vsa njegova dobra dela in da bi se odpočil od vseh življenjskih naporov, to je naša prošnja in želja. Zaostalom sorodnikom pa naše prisrčno sožalje.

FRAN ERJAVEC, Pariz:

158

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

S svojo zglasno uredbo o ureditvi službe božje z dne 1. XII. 1783. je hotel „reformirati“ celo samo bogoslužje, a duhovščino podrediti pravemu policijskemu nadzorstvu. Število praznikov je skrčil od dotedanjih 42 na 27, a te je ukazal dostojno praznovati in je zato tudi prepovedal plese ob praznikih. Ukazal je iz cerkva odstraniti razno „nepotrebno“ lepoticenje, prepovedal božične polnočnice, razsvetljevanje grobov za Vse svete, božje grobove veliki teden, natisk knjig, ki so govorile o prikazovanjih, plese ob delavnikih, zvonjenje ob hudi uri (26. XI. 1783), poljubovanje relikvij, prodajanje nabožnih predmetov itd. Dalje je ukazal iz zdravstvenih razlogov premestitev pokopališč izven naselij (zato je bilo tedaj tudi celovško pokopališče premeščeno v št. Rupert), zaporo raznih priljubljenih podružničnih cerkva, pokopavanje mrličev brez rakev in njih polivanje z apnenim mlekom itd. Prepovedal je celo tako stare in priljubljene božje poti, kakor so bile Sv. Višarje (tamošnja čudodelna podoba so prenesli tedaj v Žabnico). Razpusil je (9. VIII. 1783) sploh vse bratovščine, češ da „smo vsi bratje v Kristusu“, ter izročil njih imetje deloma državnim dobrodelnim ustanovam, deloma pa verskemu zakladu. Te so bile na Koroškem jako razvite (zlasti Bratovščina sv. Rešnjega Telesa in Bratov-

ščina sv. rožnega venca) in je štela n. pr. Bratovščina Marijinega Srca v št. Janžu v Rožu 3072 članov (med njimi tudi več okoliških plemičev). Uvedena je bila cenzura za pridige in vsebina mnogih natančno predpisana in predpisano je bilo, koliko časa sme pridiga trajati, koliko maš se sme darovati in koliko sveč sme pri njih goreti, koliko očenašev in rožnih vencev se sme moliti itd. Toda za vse te nesmiselnosti nikakor ne smemo obremenjevati le cesarja, kajti za mnoge so dali pobude celo tedanji škofje sami. Ko se je n. pr. konec l. 1781. cesar spotaknil ob porcijunkulske odpustke, krški škof Auersperg že par mesecev nato ni le ostro žigosal postopanje sploh z vsemi odpustki, temveč je navalil že tudi na vse bratovščine, češ da negujejo le praznoverje, ter jih je začel zatirati že dve leti poprej, kot jih je pa prepovedal cesar.

Nekatere take cesarjeve odredbe gotovo niso bile odveč, ker so vladale tedaj marsikje res mnoge pretiranosti. V majhni župniji Kostanje je bilo uvedenih n. pr. 16 rednih procesij vsako leto, in sicer: na Jurjevo na Strmec, na Markovo iz spodnje v gornjo cerkev, drugo nedeljo po Veliki noči v Podgorje, četrto nedeljo po Veliki noči h Gospe Sveti, v ponedeljek prošnjega tedna k Sv. Rupertu na Blatu, v torek in sredo prošnjega tedna iz spodnje v gornjo cerkev, na binškošni, ponedeljek k Sv. Antonu na Osojskih Turah, na binškošni torek v Logo ves, na nedeljo sv. Trojice na Sveto obalo ob Osojskem jezeru, 15. junija v Ebenfeld (župnija Dholica), na Jakobovo k Sv. Martinu v Dholici, na Mali Šmaren v Dvor, na Mihelovo in vernih duš dan k Sv. Juriju na

Strmcu in na dan sv. Lucije vnovič v Ebenfeld, pri čemer pa še vedno nista všteti velikonočna in telovska procesija. Razen tega so prišle po 3 izredne procesije letno še iz drugih krajev v Kostanje. Podobno je bilo tudi v drugih krajih. Dobila ves je imela po 20 takih rednih procesij letno, razen tega pa še nekaj drugih izrednih verskih prireditev in posebnih običajev, od katerih so sličili nekateri bolj gledališkimi predstavami kot pa verski pobožnosti. Železna Kapla je imela po 18 izrednih procesij letno v razne kraje, na veliki petek je pa nosilo kakih 15 moških z zakritimi obrazi po trgu velike lesene križe in se je bičalo, z njimi se je pa podila kopic kričečih otrok in ženskih zijal. Ta običaj je bil pa že l. 1772. prepovedan in lavantinski ordinariat je dne 4. III. 1793. to prepoved ponovil, župnikom pa ukazal, naj ljudstvo o tem poučé.

Druge cesarjeve odredbe so bile pa večkrat pravi nesmisel in so vzbujale časih tudi naravnost ogorčen odpor vernega ljudstva, dočim so jih jožefinski bogoslovni profesorji navdušeno odobraval. Taka zaletelost je bil n. pr. ukaz z dne 29. IV. 1784., da se morajo po cerkvah in kapelah sleči vsi nabožni kipi in odstraniti iz njih vse zaobljubljene slike. Res je, da so bili taki kipi večkrat naravnost našemljeni, a pri drugih so bile pa n. pr. izdelane le glave in roke, a ostalo telo je ostalo neizoblikovano, ker je bilo že prirejeno za to, da se obleče. Ta prepoved je privedla n. pr. v Železni Kapli do pravega upora vsega ljudstva, ki nam ga podrobno opisuje Singer v svoji zgodovini dobrolovske dekanije. (Dalje prihodnjik)

ŽALOSTEN DOGODEK v iranskem pragozdu

MEDVED JE UGRABIL MLADO ŽENO

Pred tremi leti je veliko dansko podjetje pričelo graditi železniško progo Teheran — Banda Sapur v Iranu. Poleg drugih strokovnjakov je najelo tudi italijanskega inženirja Antonia Mazzini, ki se je šele pred nekaj tedni poročil. Pogodba se je glasila na dve leti in Mazzini je odpotoval skupno z ženo v neznani kraj. Delovna skupina, h kateri je pripadal Mazzini, je taborila pod šotori v sektorju, kjer so vrtali pet predorov. V bližini je ležala umazana vasica poldivjih fanatičnih pastirjev, ki so delavcem prodajali mleko, maslo in sir. Edini studentec je bil oddaljen dvajset minut hoda. Ker je bilo več nastavljenecv poročenih, so njihove žene kuhale in tudi same prinašale vodo.

Ko se je Mazzini nekega popoldneva utrujen in lačen vrnil z delovnega mesta, ni bilo njegove mlade žene Angele nikjer. Zvedel je le toliko, da je okrog poldneva drugič šla po vodo, pozneje pa je niso več videli. Mazzini je bil obupan. Takoj so preiskali vso okolico, o ženi pa ni bilo nobene sledi.

Morda so jo domačini ugrabili, ugrabitev žensk ni v tistih krajih nič novega. Ko je domačine izpraševal, so bili sprva užaljeni, potem pa so se tarnajočemu možu stavili na razpolago. Mazzini je prebil noč brez spanja. Ob zori je potkal Ali na Mazzini-jev šotor in razburjeno kazal košček svilen obleke, ki jo je Angela imela na sebi, ko je šla po vodo. Krpico je našel blizu studenca.

Mazzini je pograbil puško in oborožil Alija, nakar sta zdirjala k studencu. Ugrabili so jo, o tem ni bilo dvoma. Ta misel je bila strašna. Mazzinijeva žena je bila nežno bitje in rahlega zdravja. Kdo ve, kam so jo odvlekli in kaj jo čaka?

Sto korakov dalje sta zopet našla košček otrgane obleke. In res sta moža našla še nekaj koščkov obleke. Smer ugrabiteljev je vodila skozi grmičevje in močvirja proti pragozdu. Na robu pragozda sta zapazila, da je na sledi žene bil še nekdo — medved! Poleg zadnje krpice obleke je bila jasno odtisnjena velika šapa medveda s kremplji. Torej tudi medved je na sledi, sta se prestrašila moža. Kakšna usoda čaka mlado ženo! Če jo dohitijo, jo raztrga na drobne kose.

Hiteti morata, da preprečita najhujše. Mož se je lotila lovska strast. Nista morala dolgo čakati. Pred njima se je na jasi dvignil ogromen medved, ki je bil nagnjen nad nečim belim na tleh v raztrgani svileni obleki. Mazzini se ni mogel obvladati in je zavpil: „Angela, tu sem!“

Medved se je obrnil proti njemu in ga gledal z zlobnimi očmi. Nato se je vzpel na zadnji nogi in divje zarenčal. Mazzini je streljal. Zver se je z groznim rjoventjem zgrabila s šapami za glavo in skočila. Toda še preden je inženir dvignil puško k drugemu strelu, je medved odskočil v grmovje.

Angela je ležala nezavestna, blede kot smrt. Njena obleka je bila vsa raztrgana. Na ženi ni bilo opaziti poškodb in tudi dihal je še. Moža sta jo previdno dvignila in odnesla v taborišče. Dva dni se ni zavedla, potem pa je povedala skoraj neverjetno zgodbo v svoji ugrabitvi.

„Šla sem drugič po vodo k studencu, tokrat sama. Ves čas sem čutila, da me nekdo ostro opazuje. Ko sem zajela vrč in se obrnila proti taborišču, se je iz grmovja ob poti pokazal velik medved in me zgrabil s prednjima šapama. Zavpila sem od strahu. Medved me je stisnil na svoje kosmate prsi in me nese! v gozd. Tedaj mi je šinilo v

glavo, da me noče ubiti, marveč samo ugrabiti. Po dveh zadnjih nogah je tekel hitreje, kot more teči človek. Razmišljala sem, kako bi obvestila tiste, ki me bodo iskali. Trgala sem košček za koščkom od svoje obleke in krpe odmetavala. Dvakrat sem se med potjo onesvestila. Ko sem se drugič zbudila, sem ležala na kupu listja in suhe trave v mračnem brlogu tam blizu, kjer ste me našli. Medveda ni bilo blizu, ko sem oprežno smuknila ven in zbežala. Kaj je bilo pozneje, ne vem. Slišala sem samo močen strel in zopet padla v nezavest. Spominjam se samo še, da mi je medved lizal obraz in roke.“

Dogodek je močno razburil vse taborišče. Oboroženi delavci in domačini so napravili pogon na nevarnega kosmatinca in ga že čez nekaj ur našli. Prežal je v grmovju blizu studenca, na istem mestu, kjer je ugrabil Mazzinijevo ženo.

Mazzini je takoj po okrevanju žene zapustil Iran in nastopil novo službo v drugi deželi.

Našim gospodinjam

Plačilo pri vzgoji

Kakor pri kazni, tako je treba tudi pri plačilu velike previdnosti. Plačilo je le izredno sredstvo pri vzgoji in ima namen, otroka podžigati k nadaljnji marljivosti. Posebno pri majhnih otrocih plačilo pospešuje in podpira voljo, ker otrok še ne razume, zakaj naj to ali ono stori oziroma opusti.

Mati ne sme že vnaprej obljubljeni plačila, saj bi s tem ne gojila v otroku dolžnostnega čuta, ampak le golo sebičnost. Otroku mora iz načina, kako ga mati poplača, čutiti, da je to plačilo le izraz materinega veselja nad njegovim lepim vedenjem ali pridnostjo, ne pa zaradi tega, kakor bi to dejanje samo zaslužilo plačilo. Zato pa bodi plačilo le malokdaj, zlasti plačilo z darili. Ta morejo naravnost škodovati, ker na eni strani naravnost goje otrokovo sebičnost, na drugi strani — pri drugih — pa nevedljivost. Zadostno plačilo je že, ako mati reče otroku nekaj pristržnih besed, če izrazi svojo zadovoljnost. Seveda se ne sme nikdar izgubljati v hvalospevih, ker to pospešuje otrokovo nečimurnost.

Posebno previdna bodi mati s hvalo in plačilom, če spozna, da je lepo in uspešno otrokovo delo le naravni dar. Tu pa nikdar in nikoli nobenega občudovanja in hvalisanja! Prevzetnost in ničemurnost bi bili neizogibna posledica.

Glavna stvar pri plačilu je zadovoljnost srca. Ko je otrok izvršil kaj hvale vrednega, naj ga mati le opomni na notranje veselje, ki ga sam občuti, in naj mu pojasni, da ima vsako dobro dejanje to plačilo samo po sebi, poleg tega pa tudi še veselje in všečnost Boga samega. S tem ustvari v otroku tisto prijetno, nesebično, plemenito mišljenje, ki navdušuje otroka za nadaljnja lepa dejanja.

gvardijan. Izletniki ob poti so prijazno pozdravljali oba gospoda.

„Danes bodo mešetarili!“ so govorili med seboj in ugibali, kdaj bo poroka, kaj bo s starim in kako se bo vsa ta reč končala.

V hiši so prijetno kramljali. Tilka si je oblekla novo obleko in stregla gostom. Najbolj radovedna je bila mati Marička. Podrobno je morala opisovati oče gvardijan, kako je z očetom.

„Odkar je odšel Niko,“ tako je pripovedoval, „je postal oče nemiren. K vodnjaku sili, po cele ure presedi tam in gleda v globino. Tihoma kliče v temno jamo: „Fortunat! Fortunat. Oglasi se, nikar se ne skrivaj! Ven pojdi, saj sva sama!“ Zdi se, da sliši glasove iz jame. Razburi se in udarja z roko: „Le udaril! Tako! Še enkrat!“ Skloni se globoko in vleva: „Zdaj pa le ven! Zandarji so na cesti! Beživa!“ Naglih korakov gre v celico in se zaklene. Skrbi me, kaj bo z njim. Ukazal sem zapreti vodnjak in naročil bratu, naj skrbno pazi na očeta!“

Mati je preplašena poslušala, povelsa glavo in zaihtela. Pa jo je znal župnik potolažiti in spraviti v dobro voljo.

„Kaj bi se grizli!“ je modroval. „Oče bo ozdravel pa zet bo prišel v hišo! Nova krepka roka se bo poznala povsod!“ Na teh besedah je obvisel oče gvardijan. Znal je pa

Našim gospodarjem v naznanilo in premislek:

Žive lekarne v domačem hlevu

Če se bodo uresničile napovedi skupine znanstvenikov univerze v Minnesoti, ZDA, bo kravje vime kmalu postalo važen vrellec raznovrstnih zdravil. Skupina znanstvenikov je odkrila, da se morejo v kravjem vimenu ustvarjati in proizvajati razni protistrupi, ki omogočajo človeškemu organizmu boj proti nalezljivim boleznim. Protistrupi se bodo nahajali v mleku cepljenih krav. Zadostovalo bo, če bodo ljudje pili tako mleko, da postanejo odporni proti gotovim boleznim.

Prvi tozadevni rezultati so že doseženi. Znanstvenikom v Minnesoti je uspelo, da njihove poskusne krave proizvajajo mleko, ki vsebuje protistrupe. Na nedavni konferenci so znanstveniki poročali o svojem nadaljnjem programu dela. Izjavili so, da jim bodo začetni uspehi omogočili veliko pomembnejša odkritja, to je, da bodo krave v svojem mleku istočasno proizvajale protistrupe za celo vrsto bolezni.

Po mnenju teh strokovnjakov bodo ljudje, ki bodo vsak dan pili mleko teh krav, obvarovani od tehle bolezni: tuberkuloze, otroške paralize, gripe, nahoda, raznih infekcij s streptokoki, sifilisa, trebušnega tifusa, malih koz, ošpic, davice, škrlatinke, a pozneje morda še prirojene alergije, kožnih bolezni itd.

Iz izjave znanstvenikov se vidi, da je

njihovo odkritje zelo preprosto. Kravo je treba cepiti proti določeni nalezljivi bolezni. Na ta način povzročijo v njihovih mlečnih žlezah proizvajanje protistrupov. Iz žlez prehajajo protistrupi v mleko. Pri nekaterih boleznih je to zelo preprosto. Zadostuje, da kravo cepijo enkrat na leto, nakar vse leto proizvajajo protistrup, ki bo ljudem imuniziral, recimo od trebušnega tifusa. Pri nekaterih drugih boleznih je zadeva nekoliko bolj zamotana, ker je tudi problem cepjenja krav bolj zapleten.

Prvi rezultati zadovoljujejo. Tako je ena krava v laboratoriju dr. Petersena in dr. Campbella, najpomembnejših znanstvenikov v omejeni skupini, proizvedla v svojem mleku osem protistrupov. Sicer pa je to šele začetek.

Če se bo ta metoda dobro izkazala, bodo stotisoče krav postale žive farmacevtske tovarne — odnosno žive lekarne, ker bodo proizvajale mleko za široko potrošnjo, ki bo vsebovalo protistrupe. To mleko, ki se ne bo razlikovalo od navadnega mleka, bo varovalo ljudi od nalezljivih bolezni. Te napovedi zvenijo sicer senzacionalno, so pa zelo resne in znanstveno podprte. Vprašanje je le, kdaj in kako se bo vse to moglo prenesti v prakso.

je zrastle v močno deblo, v orjaško drevo, ki se je dvignilo in razprostrlo veje. Vsak list je bil svež, vsaka cvetka je postala krasna dekliska glavica, vsak sad je bil blesteča se zvezda in prečudežno je pelo in donelo v njegovi sobi.“ Andersen, ki je zrastle iz pomanjkanja, je vedel, kako se umetniku razširijo tesne stene, če jih obsije domišljija. Sam poroča o sebi, da je kot reven, zasanjan deček najrajši šival obleke za svoje lutke lastnega gledališča in kako je pohajal po trgovinah in si izprosil vzorcev najlepših barv in blaga.

Kakšen lep dokaz je to, da leži v naših ročnih delih pravilničen čar, ki razveseljuje stvaritelja in gledalca.

Če podari vsaka mati svojo notranjost otroku, bodisi po obleki ali perilu, bo gotovo naredila prav. Čim več preprostosti in snage — tako ne bo grešila zoper dober okus. Nič ni zoprnejšega, kakor če vidiš petletno dekletce, ki je v verižicah („četrncah“), v obeskih in svilni, — tak otrok gotovo ni na pravi poti.

Obleka je potrebna za vzgojo in neokusno izbrana barva bi kvarno vplivala na razvoj pojmovanja o lepoti in ubranosti mlade otrokove duše. Otroku naj si zelo zgodaj prisvoji pojem o dobrem in slabem, o lepem in grdem. Če pa ne najde v svoji okolici prilike, če ga mati našemari z vseimogočimi neokusnostmi — potem je jasno, da se njegovo oko privadi na vso to neskladnost, ki mu bo ugajala še tedaj, ko bi si lahko že sam ustvarjal lastno sodbo.

Pa še nekaj glede igrac! Koliko neokusnosti vidiš danes po izložbah, da te zaboli srce. Vidiš igrace, ki ni v njih ljubezni do otroka. Vse je samo za dobiček trgovca. Danes so igrace v prvi vrsti tudi vprašanje denarja. Matere, postavite pred otroka kup gline, pa bo izumil konjičke in hiše; izpočetka bo težje, pa tega ne bo videlo njegovo oko. In neprecenljive vrednosti je gotovo tudi za otroka, da dobi že v rani mladosti priliko, ustvarjati iz samega sebe, po svoji lastni domišljiji.

Zapomni si! Če pa kupiš igrace, potem glej, da se tudi tebi na njej razveseli oko, preden je podariš tistim nežnim ročicam, ki jo bodo pritisnile na svojo čisto, mlado srce!

Naše lončnice v jeseni

Ne da se utajiti. Vsa narava nas opominja na jesen. Vso lepoto poletnih in prvih jesenskih dni pa lahko deloma pridržimo tudi za zimo. Rože v lončkih, ki nas tudi pozimi razveseljujejo s svojo zeleno svežino in pisanim cvetjem.

Predno rože lončnice prenesemo od zunaj v sobe, lončke pošteno očistimo. Če moramo rože presaditi iz vrtnice zemlje v lončke, te en dan v vodi namakamo, da se vode čisto napijejo in jo potem ne odjemljejo rože, ko ji zalivamo.

Zdaj tudi poročemo pelargonije in jih posadimo v lončke. Vedno odrežemo vršiček z ostrim nožem čisto ravno, da je čim manj celic uničenih. Pelargonije, ki smo jih imeli v zabojčkih na balkonu, precej poročemo in jih postavimo na hladen prostor, da prezimijo.

Ne pustimo, da se naše rože lončnice preveč postarajo. Stare rože niso lepe in niso več domu v okras. Poročimo stare pelargonije, da bodo imele vršički, ki jih posadimo samo 3, 4 liste. Denimo jih v nepremastno zemljo, zmešamo s peskom, da ne začno posajenčki gniti. Previdno zalivajmo. Postavimo lonček v senčen kraj, kjer ga večkrat poškopimo.

Rože hočejo pozimi svetlo sobo, enakomerno temperaturo in zmerno zalivanje.

F. GRIVSKI:

43

Vozniki POVEST

„Da le ne bi skočila skozi okna“, ga je podražila. Bilo ji je slovesno in mehko ko one dni, ko je še z bratom skakala po klancu. Vejo je nosil nad seboj in prepeval: „Aleluja. Aleluja!“

„Jutri pride!“ je vzkliknila. „Pride gotovo, tako je pisal!“ „In udarili si bomo v roke!“ Niko jo je prijel za roko in obstal. „Potem bova zvezana!“ „Le še malo počakaj!“ je ponagajala. „Za vedno?“ „Do smrti!“

Še dolgo v noč so goreli kresovi in peli zvonovi. Najbolj pa je gorelo in pelo dvoje src v veselem pričakovanju.

Na velikonočni ponedeljek so šli ljudje v Emaus. Komaj ozelenele police — položne senožeti za vasjo — so bile polne majhnih skupin, ki so posedale po travi, rezale žegen, sekale pirhe in pile iz pletenih steklenic. Vmes je igrala harmonika kakor svoje dni.

Pri Gregorjevih so imeli goste. Z župnikom je prišel po klancu domači sin pater

že tako lepo izpeljati, da so vsi čutili: Niko in Tilka naj se vzameta, to je iskrena želja domačih in skoroda božja volja! Pri Tilki je šlo tako kakor pri vsakem dekletu, kadar jo zasnujejo. Kazala je zadrego, se sramežljivo umikala, na zunaj vdano prepuščala odločitve drugim; v srcu je pa neprestano klicalo: „Da, hočem!“ Niko pa je na vprašanje odgovoril odkritosrčno: „Prav rad jo vzamem, samo če me imate za vrednega, ker sem hlapec!“

V očetovem imenu je na kratko odločil sin: „Vidva se vzameta! Oklici se začno v nedeljo, za šagro sv. Jurija pa gresta pred oltar. Grunt bo do smrti prepisan na mater, potem pripade vajinemu prvemu otroku ali pa Tilki, če Bog ne bo dal otrok.“ Nihče izmed mladih ni porajtal na te gospodarske določbe. Zadovoljno so si segli v roko in župnik je nazdravil.

Zunaj so se medtem zbrali pevci, katerim je župnik zjutraj namignil. Urezali so veselo pesem; povabili so jih v vežo in dobro postregli. Vsa hiša se je zavila v židano voljo, le materi Marički so ob spominu na Gregorja parkrat pritekale solze iz oči.

Duhovna gospoda sta se poslovila še pred avemarijo. „Si zadovoljna, Tilka?“ je pred pragom vprašal župnik.

(Dalje prihodnjič)

NOVICE IZ OBČINE BLATO

Že leta sem hrani občina vsoto 40.000 šil. za prezidavo blaške občinske hiše v Pliberku. Poslopje je sicer veliko, vendar je v njem le malo praktičnega prostora. Občinski tajnik g. Milavec je moral dosedaj stanovati v majhnih, senčnih dvorišnih prostorih, občinska pisarna pa je bila nameščena v ozki sobici poleg vhoda. Najlepše prostore pa sta imela zasedene „Kärntner Sparkasse“ in zdravnik dr. Lasnig. Letos februarja se je končno Kärntner Sparkasse preselila v drugo hišo na Glavnem trgu, zdravnik dr. Lasnig pa se je izrekel pripravljenega premestiti se v manjše prostore, katere pa je treba šele primerno urediti. Bivša ordinacija in del bivše sejne dvorane pa bi postalo novo tajnikovo stanovanje. Občinska pisarna se je po renovaciji že preselila v bivše prostore Kärntner Sparkasse. Ker je bil prostor velik, ga je občina predelila in ima v njem prostor za sejno dvorano in občinsko pisarno. Obnovitev je čedno izpadla in dvojezičen napis kaže pot v „Gemeindeamt Moos — Občinski urad Blato“. Renovacijo ostalega poslopja je občinski odbor na seji 26. 8. 1957. oddal gradbeniku Albertu Glawar in mizarskemu podjetju Wuntschek, ker sta stavila najugodnejše ponudbe. Pri prvem delajo predvsem delavci iz naše občine, drugi pa ima svoj sedež v njej. Plesarska dela pa bo izvršilo podjetje Hutter iz Pliberka.

Kakor smo že poročali, je občinski odbor dovolil gradbeni les iz občinskega gozda za gradnjo doma strojne postaje. Deželna vlada je prispevala 6000 šil., kmet Lipej pa je posodil strešno opeko. Tako imajo sedaj stroji svoj prostor in svojo streho. Dežel-

Oglejte si na **ROZALSKO ZEGNANJE** v nedeljo, dne 29. septembra razstavo gospodarskih in gospodarskih strojev ter tehničnih predmetov pri tvrtki **JOHAN LOMSEK v ST. LIPSU**.

na strojna pomoč (Landmaschinenhilfe) nam je obljubila še več strojev, kakor milatnilnico, snopovoznik in druge, če bomo imeli prostore. Ti so sedaj gotovi in upamo, da bo prihodnje leto malim kmetom mogoče še izdatneje tehnično pomagati.

Do 6. septembra je bila nova šola pri Božjem grobu dograjena do strehe. Ker so bili tudi tesarji že naredili ostrešje, so delavci skupno z občinskim odborom in povabljenimi gosti mogli prirediti v petek zvečer pri gostilničarju Uransku primerno proslavo tega dogodka. Zupan Kumer, pd. Črčej, je imel čast pozdraviti okrajnega glavarja dr. Wagnerja, okrajnega šolskega nadzornika Maklina, dež. poslanca Vita, stavbenika inž. Moserja in druge različne goste. Zahvalil se je vsem navzočim za moralno in materialno pomoč pri gradnji, posebno pa še delavcem za njih pridno delo. Okrajni glavar in dež. poslanec Wit sta naglasila nujnost gradnje šole in da hoče dežela s tem dokazati, da ji je pri srcu tudi spodnji del dežele, kjer je treba urediti „Notstandsprogram“, za katerega izvedbo se gospod dež. poslanec Wit vedno poteguje. Zagotovila sta nam še nadaljnjo podporo pri dosegih sredstev, da bomo mogli prihodnje leto gradbo nadaljevati.

Šolski upravitelj g. Vauti se je v imenu učiteljskega zbora in šolske mladine prav tako zahvalil vsem navzočim za njihovo podporo in jih prosil nadaljnje pomoči.

ROZAN: Svet se spreminja in mi z njim

XVI.

In še nekaj lahko izdam, da ni posebno težko, če se strastni kadilec spremeni v pohlevnega. Skoraj vsaka lekarna (apoteka) v mestih ima prav prijetne bonbone pripravljene za tiste, ki bi hoteli za poskus, namesto cigarete ali cigare, vzeti tak bonbonček v usta, saj se kmalu stopi in — slab pa tudi ni! No in potem pa poskusite cigareto, če vas mika! Stavim pa, da vam za nekaj ur sploh ne bo več dišala. In tako že en tak bonbonček „proti kajenju“ onemogoči, da bi se prevečkrat naslajali na cigaretah ali cigarah in nehote je pomagano tudi vašemu zdravju.

Pri takih poskusih sem nekoč, med vožnjo na železnici, opazil mladega moža, ki je stalno žvekal. V začetku sem mislil, da stalno kaj je, pa je celo govoril vmes. Pri tem sem se pa spomnil, da imajo v Ameriki razni mladinci to navado in da se dobijo tudi pri nas že dobro oslajeni gumijasti bonboni, pripravljeni za žvekanje,

Pri nas na Koroškem

Prosil je navzoče častne goste tudi, da sporočijo zahvalo tudi gospodom v deželni vladi, ki pri tej slovesnosti niso mogli in utegnili biti navzoči, združeno s prošnjo po nadaljnji podpori.

Na Komeljskem vrhu pa se bliža nova šola dogotovitvi. V mesecu oktobru bo izročena svojemu namenu. Ob tej priliki bo na Komlju nekakšno žegnanje in, ker se da sedaj tudi z avtom gor pripeljati, pričakujemo za ta dan večje udeležbe. Podrobnosti bodo še naznanjene.

ŠMIHEL PRI PLIBERKU

V nedeljo 15. septembra popoldne sta se poročila v tukajšnji farni cerkvi Anton Močilnik iz Podkrajja in Angela Končič iz Vogerč. Poročne obrede je opravil preč. g. Janez Sukič, župnik v Vogrčah. Za priči sta bila Franc Schmacher iz Podkrajja in Aleš Hirm iz Vogerč. Veselo svatbo so imeli pri Likebu. Novoporočencema obilo sreče in blagoslova.

BISTRICA V PODJUNI

V soboto 14. septembra sta se poročila pred tukajšnjim civilnim uradom Azman Alfonz in Jožefa Glinik. Po civilni poroki sta se odpravila takoj v farno cerkev, da prejmeta tudi zakrament svetega zakona. Poročne obrede je opravil preč. g. kaplan Nemec, priči sta bili Fric Komar, pd. Trehtar v Čergovičah in Eric Figo iz Bistrice. Mesto „ojseti“ so se peljali svatje na Dunaj na velesejem in si ogledali bogate izložbe tega sejma. Mlademu paru obilo sreče in blagoslova.

STRPNA VES

Na praznik Sedem žalosti Matere božje je poklical ljubi Bog svojo zvesto mučeničico Rozino Harrich iz te solzne doline v večno domovino. Za Rozino je bila ta dolina solz dvakrat bridka, saj je skoraj 20 let trpela. Bila je več let hroma, nazadnje so ji živci popolnoma odpovedali, tako da je bila priklenjena na bolniško posteljo. Vse to trpljenje pa je vdano prenašala. Meseca februarja je dopolnila štirideset let.

V torek, dne 17. septembra smo jo spremljali v obilnem številu vaščanov in faranov, prijateljev in znancev k zadnjemu počitku. Rozina je bila Marijina družbenica. Zato so ji prišle tudi družbenice z zastavo nasproti in jo spremljale na zadnji poti. Pevci so peli pri maši-zadušnici in ob grobu. Pogrebne obrede je opravil g. župnik, voditelj Marijine dekliške družbe preč. g. kaplan Alojzij Nemec pa se je v zbrani besedi poslovil od rajne družbenice. Blagopokojna naj počiva v miru! Piskovim naše sožalje.

ČERGOVICE

V šmihelski fari pobira smrt sedaj trpeče duše. V sredo, dne 18. septembra je umrla Neža Verhnjak, pd. Mohorova. Trinajst let je sem, kar so jo mati zapustili in šli v večnost. Sama je gospodarila, kakor je vedela in znala. V lepem številu smo jo spremljali k zadnjemu počitku na kvatni petek.

Mašo-zadušnico so opravili preč. g. Jožef Verhnjak, župnik v pokoji, pogrebne obrede pa g. župnik J. Picej, poslovnile besede je spregovoril preč. g. kaplan A. Nemec, voditelj Marijine dekliške družbe. Pokazali so nam rajno, kako je v mladosti bila delavna na kulturnem polju. Rada je nastopala na naših odrih, kot zalo dekle je s svojim prikupljivim nastopom marsikatero očarala. Odlični ženini so se zanimali za njo. Kljub vsem tem naravnim darovom je ostala zvesta in dobra Marijina družbenica. Njena zadnja leta pa so bila obložena s križem, in sicer dvojnimi križem, z dvojno boleznijo. Pamet jo je od časa do časa zapustila. Poleg tega pa je dobila hudo bolezen raka, ki je leta in leta glodal na njenem zdravju, dokler ni končal svojega dela. Zadnje dni je bila pri popolni zavesti in si je želela še duhovnika. „Umrli bom v pol uri,“ je napovedala, kar se je tudi zgodilo. Blagopokojna naj se odpočije od svojega trpljenja, duh naj zaživi! Sorodnikom naše sočutje!

G. kaplan je končal s posebno zahvalo Čergovičanom, ki so vsa leta sočustvovali z rajno, ji pomagali, kadar je prosila, pa tudi takrat, kadar je bila ona mnenja, da ne rabi pomoči. Imeli so sočutje z njo zadnje dni ter ji šli na roko v vsem kakor tudi pri pogrebu.

DOLINA PRI POKRČAH

Drugi dolinski romarski shod se bo vršil dne 13. 10. 1957. Od 7. do 11. ure bodo sv. maše. Priložnost za sv. spoved bo pri vseh sv. mašah.

Na rožensko nedeljo, dne 6. oktobra bo ob 10. uri v Dolini farna sv. maša. Vsi častilci Matere božje v Dolini srčno vabljeni!

Župni urad Pokrče

BOROVLJE

Kometerjev pregled mode

Opozarjamo naše bralce iz Roža na prilogo ugledne trgovske hiše Kometer v današnji številki našega lista. Kakor lansko leto, bo tvrdka Kometer v kinodvorani v Borovljah priredila tudi letos v torek, dne 1. oktobra ob 8. uri zvečer obširen in prijeten družabni večer s *pregledom mode* pod geslom „Za vsakega nekaj“.

Moderna tehnična zgradba koroškega radia

V sredo, dne 25. septembra se je pričela nova doba koroškega radia, kajti stari radio-oddajnik v St. Petru, ki je bil v obratu 30 let, so ukinili in prišel je svoje delo novi 25 kW-oddajnik na srednjih valovih in frekvenci 584 kHz (513.7 m).

Nova naprava je stala 3 milijone šilingov in je bila nujno potrebna, ker tehnične naprave starega radijskega oddajnika v St. Petru niso več ustrezale zahtevam današnjega modernega časa in tehničnega napredka. Tako ima danes Koroška dva od-

dem zraven vozača! Kajti vsak vozač na cesti je enkrat nepreviden, ali je truden, ali ima nekaj alkohola v glavi, ali je cesta slaba, ali je ženska, ki se pelje s teboj, preveč razposajena. Vedno najdem kot nevidna smrt kako žrtev na cesti. Prej, ko so bili še konji v časti, in še prej volji, pa tudi kravice, sem — uboga smrt se zastoni sprehajala po raznih cestah, ničesar nisem našla. Ljudje pa tudi brez motorjev ničesar niso zamudili in vseeno so kar dobro gospodarili. Tudi pri dirkanju s konji, kar so poznali že stari Rimljani in Grki, sem mnogokrat prav zastoni čakala, da bi se bil kdo prekucnil in pa izdihnil! Še nekaj mi prej tudi ni bilo po volji: Ljudje so bili mirnejši, imeli so radi tega boljše živce. Ker pa niso bili tako poučeni glede zdravil, kakor dandanes, tudi zdravnikov skoraj ni bilo nobenih, samo nekaj sicer dobro mislečih padarjev je bilo, in takih, ki so samo v človeški vodi iskali vso modrost, sem pač radi teh razmer vendar le prišla na svoj račun! — O tem pa bom prihodnjič iz svojega dnevnika kaj povedala!

Za vsakogar, ki se bo prireditve udeležil, bo ta večer edinstveno doživetje, kjer bodo predvajalke pokazale najnovejše jesenske in zimske modele. Poleg tega pa bodo še sodelovali dunajski manekeni z „Miss Austria 1957“, pevka Ingrid Lorenz, humorist Paul Beck, kapela dunajskega radia Ch. Molterer, Mat. Andrio in Robert Köller.

ST. JAKOB V ROŽU

Četudi smo letos imeli mnogo letoviščarjev iz Holandije in Nemčije v našem kraju, ki so občudovali lepo urejeno središče St. Jakoba in se po večerih sprehajali ob svetlobi novopostavljenega kandelabra na vaškem trgu — morda marsikateri bralec iz bližnje sosesčine še ne ve, kako moderni smo postali in bo treba, da vas na to vsaj malo opozorimo. Da je čistiljiva, tisoletna lipa sredi St. Jakoba morala pasti, se je menda že povedalo in marsikateremu šentjakobčanu tedaj to ni bilo vseeno in ko je bila že obsekana vseh svojih košatih vej, so glasno izgovarjali, da bi jo takšno vendarle pustili stati in bi kot „pušlec“ nanovo ozelenela in dajala zopet lepo senco na obširnem, sedaj tako praznem asfaltiranem vaškem tržišču. Srečal sem tudi tujce, ki so naš kraj prej poznali, da so se čudili in škovali, da je občinsko zastopstvo pustilo odpraviti s tem markanten tip, ki je dajal vasi sicer redkokje še ohranjeno značilnost.

V šentjakobsko občinsko upravo pa spadajo še Podgorje. Podgorjanci pa se že od nekdaj smatrajo za prave konkurente St. Jakobu in so tudi v tej zvezi letos pokazali, da za njim nočejo zaostajati. Kakor ima St. Jakob že dalj časa svoj „Espresso“, so ga nato napravili tudi v Podgorjah. Na zadnji občinski seji pa so se občinski očetje že imeli baviti s podgorsko zahtevo, da se tudi tam asfaltira vaško sejmišče ob cesti sedaj v sklopu, ko se skozi vas popravlja in asfaltira rožanska cesta. Pa tudi tam stoji večstoletna lipa in tudi na to se je — zaenkrat samo še besedno — nastavljal že ostra sekira. Občinskim možem pa so vaščani potom spomenice prav enoumno in razločno povedali, da visijo na lipi in je ne pustijo podreti. Končno je le obvladala zahteva ljudi, samo obsekati jo morajo, da bi kakšna trhla vejica ne ubila ali poškodovala kakega gosta ob pozni uri pred espresom.

V Podrožici pa je občinski odbor sklenil gradnjo nove hiše ob šoli, ki naj bi dala stanovanjsko streho učitelstvu. Šola ima normalno samo prostor za tri učilnice in je četrti razred doslej v telovadnici. Hočejo namreč tudi to šolo napraviti petrazredno in bi s doslej učiteljskih stanovanj dosegli v ta namen prostor. Nova stanovanjska hiša bo stala občinu nad 650.000 šil. in bo imela štiri družinska stanovanja.

(Konec na 6. strani)

dajnika po 25 kW, ki izžarevata 1. in 2. program.

Ob koncu vojne se je nahajalo na Koroškem 5 radijskih oddajnikov s skupno močjo 7.5 kW. Sedaj pa deluje na Koroškem 18 oddajnikov na srednjih valovih s skupno močjo 50 kW. Poleg teh obstajata še 2 UKW-oddajnika za 3. program. Na podlagi tega ima Koroška največ radijskih oddajnikov od vseh ostalih zveznih dežel.

Kakor je razvidno iz načrta, namerava tehnična uprava avstrijskega radia napraviti na Koroškem še več lokalnih radijskih oddajnikov, predvsem v krajih, ki so tozadnevno slabo oskrbljeni. Pri tem pa bodo polagali važnost na zgradnjo UKW-oddajne omrežja. Še letos jeseni bo prišla delovati nova oddajna naprava na Pyramidenkogelnu. V kolikor bodo dopuščala finančna sredstva, bodo napravili podobne radijske oddajnike še na Dobraču in v raznih drugih delih Koroške. Še pred božičnimi prazniki pa bo prišel obratovati tudi prvi oddajnik za televizijo na Koroškem.

Na tiskovni vožnji zadnji ponedeljek, katere so se udeležili tudi ravnatelj avstrijskega radia dipl. ing. Fuchs, nadinženir Caspar in intendant celovskega radia Goritschnig, so si celovski novinarji ogledali staro poslopje celovskega radia v St. Petru ter nove oddajne naprave ob Vrbskem jezeru in na gori Pyramidenkogel. Vse te tehnične prednosti in moderne naprave bodo omogočile, da bodo poslušalci na sprejemnikih dobili vse tri programe čisto in da se vendar sčasoma tudi pri nas na Koroškem vpelje televizija s svojim lastnim oddajnikom.

25 let Kmetijska zbornica za Koroško

Minuli teden je naša Kmetijska zbornica obhajala slovesnost svojega 25-letnega obstoja. Ker spadajo kmetije z vsemi kmečkimi obrati v obširni Podjuni, v Rožu in Zilji v območje te četrte stoletja delujoče ustanove, je potrebno in umestno, da zberemo nekaj pogledov na ta za kmečki stan gotovo važni jubilej.

Kot uvod v to slavnost so se v sredo dne 18. septembra v Celovcu zbrali vsi prezidenti zbornic Avstrije k rednemu zasedanju in na večer je prezident Gruber ob navzočnosti ministra Thome, dež. glavarja Wedeniga in drugih zbranih gostov izročil svojemu namenu kupljeni in prenovljeni gradbišč Krastovic pri Celovcu, da bo v bodoče služil kot „Kmečki ljudski izobraževalni dom“ (Bäuerliches Volksbildungsheim). V četrtek po zahvalni službi božji v celovski stolnici, ki jo je daroval prevz. škof Köstner, so se zbrali voditelji in zastopniki kmečkega stanu ter gostje v „Domu glasbe“ k slavnostnemu zborovanju. Prezident Gruber in zbornični direktor dr. ing. Stotter sta podala obširno poročilo delovanja Kmetijske zbornice, razvoj dela na mnogih področjih in omenila kot predhodnike zbornice „Landeskulturrat“ in „Kmetijsko društvo“ v Celovcu že pred več kot sto leti. Ob tej vsekakor častni analizi iznešenih trudov, snovanj do organiziranega stanovskega zastopstva v deželi je bilo položeno in pod okoliščinami razgibanega obdobja minulega stoletja mnogo poklicnega idealizma. Ob naštevanju zaslužnih mecenov na tem področju v funkcijski dobi Landeskulturrata in sedanje zbornice bi bilo gotovo zanimivo vedeti še za imena prvih mož, ki so kot pionirji na ledini gotovo z največjim idealizmom pripravljali in zasnajali, budili ter krepili misel, delo, razgibali interese v širino, da se je porodila „Kmetijska družba“ v Celovcu. V tej prvi in važni dobi v razvoju naše poklicne organizacije so zastavljali svoj trud v spoznanju koristnosti in nujnosti časa marsikateri sinovi — možje, ki jim je tekla zibelka ob Zilji in Dravi, v Rožu in Podjuni skupno z drugimi. V Slomškovi živatopisni pove Lendovšek, da se je prof. Matija Ahacelj, rodom iz Gorinč pri St. Jakobu v Rožu, tedaj redni profesor na sedmi šoli v Celovcu, zanimal za kmečki stan in se iz profesorskega položaja vpisal kot učenec „tedaj začete posebne šole za kmete v Celovcu“. Tako izšolan je leta 1820 prof. Ahacelj postal voditelj te šole in je učil kmetovati. Gotovo je kot voditelj take prve šole na Koroškem sploh odločilno vplival in polagal temelje,

modre in močne koroškemu kmečkemu pokretu in stanovskemu razvoju.

Če je minister Thoma omenil in priznal Koroški prvo mesto v razvoju in brigi za kmetijsko šolstvo ob tej priliki, je pomembno vedeti tudi to, kdaj že in kdo se je bri-

gal in iznašal težnjo za njene prve početke. Da bi veča in znanje umnega kmetovanja postala last širših plasti gospodarjev, priča skozi desetletja ponovno težnja poklicnih čuvarjev in negovalcev kmečkega stanu na slovenskem Koroškem, ko so dali v to svrha izobraziti ponovno „potovalne učitelje“ za podeželje. Ponovno se je ob tej priliki poudarila važnost poklicne in splošne izobrazbe kmeta, da bo kos časa, v katerem živimo. Ob vrsti šol na Koroškem, ki jih vzdržuje dežela odnosno država ali pa zbornica sama, si imamo zastaviti resno vprašanje, kje je poskrbljeno za dekle in fanta iz slovenskih dolin od dežele, države ali zbornice same, ki je po svojem značaju „pospeševalna institucija“ kmetijstvu, da si pridobi svoje znanje za obstanek in uspešno prizadevanje na svoji zemlji? Da, res je, imamo dve gospodinski in v najnovejšem času tudi dve gospodarski šoli. Pa to so vse privatne, vsaj tako jih prevečkrat imenujejo in takim se ne more nakloniti iz javnih sredstev kakšen prispevek. Nad tritisoč kmečkih obratov in gospodarjev iz Zilje, Roža, Gur in Podjune so tako primorani, da kot davkoplačevalci po zakonu vsako leto izvršijo svojo dolžnost do dežele, Kmetijske zbornice in države; sami pa poleg tega plačujejo za izšolanje svojih otrok za kmečki poklic težko prisluženi denar. Bridka krivica ob tem pomembnem jubileju in v očigled otvoritve novega učnega zavoda za kmečko mladino!

Vsaj deželni glavar je v svojem nagovoru med drugim umestno iznesel prošnjo na prisotnega ministra, da izposluje več sredstev za kmetijstvo in posebno za južni del Koroške, ki je zaostal. Značilno je formuliral, da ni potrebno samo razumevanje za zaostali del Koroške, marveč dejanska pomoč, ki jo že 40 let obljubljajo, in poudari, da bi bil že čas, da se to že enkrat realizira.

Naj se ob tem slavu spomnimo naših mož vsaj iz dobe delovanja zbornice: Franca Mayerja, Ibovnika, župnika V. Poljanca, Iv. Starca, Mikl. Karla-Magra, Grila-Jegarta in Lesjaka Vol.-Postranjaka, poleg še živčih Ogrisa Janka in Dumpelnika T., ki so bili odposlanci nas vseh kot zbornični svetniki in posredovali razvoj in napredek, v kolikor so pač razmere časa dopuščale in so njih nasveti našli razumevanje.

Jo.

ST. JAKOB V ROŽU

(Nadaljevanje s 5. strani)

Gradnjo stavbe so poverili domačinu Palisanu.

V vas Svatne, ki že dolgo časa trpi nad slabo dovorno potjo in se je občinska uprava že na več sejah bavila s tem problemom, je s sklepom minuli teden tudi padla realna odločitev, da se bo delo pričelo deloma še letos. Tvrdka ASDAG, ki dela trenutno še na rožanski cesti, je bila s tem delom poverjena.

Da bi za vsem pomlajevanjem in urejevanjem ne zaostala naša župnijska cerkev na griču, so se gospod župnik s farnim odborom opogumili, da tudi to olepšajo in preuredijo. Delo se je že pričelo in imamo zato farno bogoslužje v šentpetrski podružnici. Ker pa vsako delo stane denar, bo tudi tukaj treba sredstev. Velika župnija je sicer šentjakobska in v pravem nasprotju majhna cerkva na griču. Šole se izgrajajo po potrebi prirastka mladine v vsakih tridesetih letih. Saj še živeči rod ve, da se je šolal v trirazrednici v St. Jakobu. Medtem je že nastala nova šola v Podrožici, v St. Jakobu pa je poleg petrazredne ljudske šole še štirirazredna glavna šola.

Pred malo več kot tridesetimi leti ni bilo daleč naokoli zdravnik in smo bili navežani na Rožek. V „Faro“ k staremu dr. Tobišu so se obračali bolehniki in po samotni dolgi poti skozi „Meli“ ob Dravi je bilo treba hoditi po zdravniško pomoč. Sedaj pa imamo dva prakt. zdravnika tukaj in ju lahko po telefonu iz največ vasi kličemo. Vrhutega je še zobozdravnik in živinozdravnik v obilnem delu za naše potrebe. Že iz teh krajevnih primerjav razvoja — da ne naštevamo druga področja — je skoroda za obširno župnijo St. Jakoba gotovo nečastno, da izhaja in se zadovoljuje z majhno in zelo skromno urejeno cerkvijo na sicer lepem in daleč naokoli vidnem griču.

S številnim prirastkom faranov bi gotovo bila potrebna tudi nova in večja farna cerkev. K temu spoznanju je bil prišel lani

farni odbor z gospodom župnikom in v ta namen zbrani gradbeni komite faranov. Pa je patriotizem mnogih faranov tako zelo visel na stari cerkvi na griču, da je bilo slišati pogosto izjave: „Za staro cerkev vse dam, za novo pa nič...“ Če ni bil ta odgovor samo pretveza in se je letos pričelo popravljati „staro“, se bo torej izkazalo. Vsi pa upamo, da bodo dela dobro uspela in da bomo za Vse svete lahko s ponosom stopili v farno cerkev, četudi kakor stoletja naši predniki, — še zmeraj po strmih stezah na griču!

Tudi novo zgradbo za kino smo v tel. mesecih delali. Dela so že tako napredovala, da bodo v prihodnjih tednih že lahko predvajali filme v novi dvorani.

CELOVEC

Poroka. — Nedavno se je poročil v celovski stolnici znani športni urednik g. Leo Kasper z g. Liselotte Hegenbart. Poročne obrede je z lepim nagovorom opravil stolni kaplan č. g. Winkler. Ženin je sin uglednega podravnatelja celovške Zbornice za trgovino, obrt in industrijo dipl. ing. g. Udo Kasperja, svoječasnega urednika v Mariboru. — Mlademu priljubljenemu paru tudi mi čestitamo, želeč mu obilo sreče in blagoslova božjega na skupni življenjski poti!

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 30. 9.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda za tekoči teden. „Srečna noč“. Zabavni zvočni prizor. 18.45 Za našo vas. B. Singer: Jesen na kmetiji. — TOREK, 1. 10.: 14.00 Poročila, objave. — Zdravniški vedež: Čudo presnove. (I). — SREDA, 2. 10.: 14.00 Poročila, objave. — Solistična ura: Alfons Bauer igra citre. 18.45 Za ženo in družino. — ČETRTEK, 3. 10.: Poročila, objave. — Z. nobenim purgarjem ne grem jaz tavšat. — PETEK, 4. 10.: 14.00 Poročila, objave. — Otroci, poslušajte! 18.45 Rast in življenje slov. knjižne besede (II). — SOBOTA, 5. 10.: Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — NEDELJA, 6. 10. 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

Za jesen in za zimo si priskrbite toplo volneno odejo ali kovtre od

LODRON
VILLACH, Lederergasse 12

Nogavice, žensko spodnje perilo, moške in otroške hlače dobite najceneje pri **STOFFSCHWEMME**, Klagenfurt, Benediktiner Platz.

SADNA DREVESCA

Velika izbira sadnih drevesc, posebnih sort, ki jim slana ob cvetju ne škoduje.

ING. MARKO POLZER,
St. Veit/Jauntal

ZENITEV

Fant v starosti 20 let, po poklicu ključavničar, želi spoznati pošteno slovensko dekle. Resne ponudbe na uredništvo lista.

Katere prednosti
Vam nudi

Teppichhaus Radlmayr

PRI NAKUPU PREPROG - PREGRINJAL - BLAGA ZA POHIŠTVO - NAMIZNEGA IN POSTELJNEGA PERILA

1. NAJVEČJO IZBIRO

2. PAZLJIVO POSTREŽBO

3. NIZKE CENE - PLAČILNE OLAJŠAVE

BELJAK-VILLACH - POSTGASSE 3 - TEL. 47-67

Holandske
rožnate čebule
so prispele

Keüschnigg

VELETRGOVINA S SEMENI

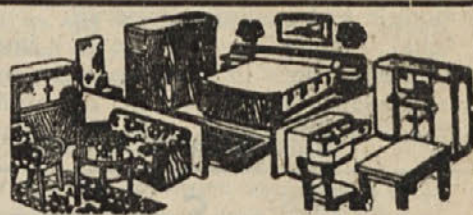
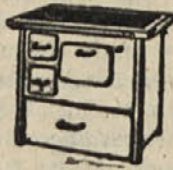
Klagenfurt, Heuplatz 6

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSCINE
dobite najugodnejše pri

HANS WERNIG

Celovec, Paulitschgasse (Prosenhof)

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 4000
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLagenfurt / THEATERGASSE 4

SW-MÖBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!